

## ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко О. Психологічні особливості сучасної студентської молоді та проблеми професійної підготовки психологів-практиків / О. Бондаренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – №4. – С. 8–11.
2. Радчук Г. К. Аксіопсихологія вищої школи : монографія / Радчук Галина Кіндратівна. – 2-ге вид., розш. і доповн. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – 380 с.
3. Роджерс К. Несколько важных открытий / К. Роджерс // Гуманистическая и трансперсональная психология : хрестоматия ; состав. К. В. Сельченюк. – М. : Харвест, М. : АСТ, 2000. – С. 6–18.

*Леся Басюк,*

здобувачка кафедри педагогіки

Криворізького державного педагогічного університету

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

***ПІДРУЧНИК З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ  
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ***

Сьогодні розвиток нашої держави позначений посиленою увагою до утвердження європейських цінностей, серед яких одне з першочергових значень має ґендерна рівність. Новий час детермінує становлення нової особистості – людини, яка позбавлена стереотипного мислення, толерує чужу думку, усвідомлює самоцінність і рівноправну цінність інших людей незалежно від їх кольору шкіри, стану здоров'я, національності, статі тощо. Виховання цих рис неможливе без упровадження ґендерної політики в освітні заклади, зокрема школи, адже вони є одним із агентів соціалізації дитини і мають неабиякий вплив на розвиток і становлення особистості.

Актуальним на сьогодні є питання перегляду концепції шкільного підручника в ракурсі ґендерної складової його змісту, так як саме підручник є одним із головних засобів навчання і, як наслідок, впливу на формування особистості учня/учениці. На нашу думку, особливої уваги в цьому ракурсі потребують підручники з гуманітарних дисциплін, зокрема української літератури. Адже літературні твори, як влучно зазначає вітчизняний педагог та літературознавець Б. Степанишин, «є джерелом радощів і натхнення мільйонів людей. Засобами художнього слова можна і слід виховувати в нашої юні волелюбність і громадську активність, сумлінне ставлення до праці та порядність, високу національну і інтернаціональну свідомість, чесність і правдивість» [1, с. 49]. Окрім того, «мистецтво витонченої словесності містить у собі могутню ідейну і моральну наснагу, воно етично й естетично вдосконалює людину» [1, с. 49].

Переконані, що під час вивчення творчого спадку письменників/письменниць, біографічних даних, історичних умов, за яких відбувався розвиток літературного процесу тієї чи іншої епохи, вчительське слово у поєднанні із матеріалами підручника має значний

вплив на усвідомлення учнями/ученицями себе і своєї життєвої позиції. Читацька оцінка твору, пропущена через власні емоції, сприяє розумінню та становленню ціннісних орієнтирів, на які спиратиметься молодь у своєму подальшому житті.

Художні твори, у яких нерідко відбито ґендерні стереотипи, яскраво зображують ті ролі, які повинні виконувати чоловік або жінка в суспільстві, родині, сімейних відносинах, наявні ґендерні маркери тощо, потребують особливої вчительської уваги. Змінити їх наратив вчитель/вчителька не має права, проте бути самим ґендерно чутливими до тексту і зможти пояснити учнівській аудиторії культурні чи суспільні обставини змальованого у творі, нівелювати ґендерні стереотипи – важливе вміння сучасного вчителя/вчительки-мовника. Адже учнівство зчитує зі сторінок підручника зашифровані у ньому закони світоустрою та людських взаємовідносин, переносячи їх у власне життя. Художнє слово, впливаючи водночас на розум і почуття дитини, розширює її світоглядні позиції та емоційні горизонти.

На уроці літератури учнівство, приміряючи на себе вчинки героїв/героїнь, вчиться взаємовідносинам, зокрема і між статями. Підручник літератури, матеріали якого – ілюстрації, тексти, біографічні довідки, відомості з теорії літератури тощо – становлять цілісну систему, відіграє важливу роль у формуванні особистісних рис учнівства, у розвитку та вихованні школярів/школярок, спрямовуючи їх на розуміння та сприйняття до свого власного морального кодексу гуманістичних цінностей. Література емоційно наповнює, дає приклади для наслідування, вчить співпереживати, відчувати, аргументовано оцінювати чужу поведінку (літературних героїв), усвідомлювати моральні норми тощо. Художнє слово здатне змінити світоглядні позиції людини. Тому урок літератури має таке важливе значення у формуванні особистості учня/учениці.

Вважаємо інтеграцію ґендерного підходу в систему гуманітарної освіти учнівства, зокрема імплементацію ґендерної компоненти до змісту підручника з української літератури, одним із провідних факторів впливу на становлення свідомої особистості, цілісної самобутньої індивідуальності зі сформованим ґендерним «я», самоусвідомленням себе і своєї ролі як суб'єкта суспільства тощо.

Розуміємо, що ми лише актуалізували поставлене питання і об'єм статті не дозволяє детально зупинитись на аналізі в ґендерному аспекті конкретних художніх творів зі шкільної програми для ілюстрації вищесказаного, проте впевнені, що рух освіти у цьому напрямку обов'язково призведе до бажаного результату, а саме: виховання гармонійної цілісної високоморальної особистості.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Степанишин Б. І. Викладання української літератури в школі : методичний посібник для вчителя / Б. І. Степанишин. – К. : РВЦ «Проза», 1995. – 254 с.